

А. ДИКАРТ

ОБРА́ЗКУ

І ДОМУ

ЧЛУЧОТУ

А

НѢМОТУ

OBRÁZKY
Z DOMU HLUCHOTY
A NĚMOTY.

NOVOSTAVBA ÚSTAVU PRO HLUCHO-
NĚMÉ DĚTI V PLZNI.

NOVOSTAVBA ÚSTAVU PRO HEBEN
NÁMĚR DĚL V PŘÍKL

ANT. PIKART:

OBRÁZKY
Z DOMU HLUCHOTY
A NĚMOTY.

V PLZNI 1929.

ANT. PINKART

OBRAZKY
Z DOMU HLUCHOTY
A NĚMOTY.

V PRAZE 1839.

*Jsou lidé,
kteří dovedou milovati
děti cizí, děti chudé, trpící i děti pro celý život
nešťlákem poznamenané;
jsou lidé,
kteří dovedou těmto
oddaně pomáhati a pro ně pracovati
a těm
věnuji tuto knížku, neboť jen oni pochopí,
co jest bolest i radost
dítěte hluchoněmého.*

ÚVODEM.

Pravé potěšení mívají lidé z práce ve prospěch jakkoli postižených dětí teprve, představí-li si, že by byli na jejich místě.

Třebas byli dříve lhostejni k dobru druhého, ihned si umíní, že musí pro dítě vykonati něco dobrého. Přemýšlejí, co by měli vykonati, a přijdou-li na vhodný nápad, rádi jej brzy provedou.

Kdyby si tuto představu vyvolali v mysli všichni lidé několikrát v životě, bylo by mnohem lépe všem potřebným dětem a lidem.

Dr. František Kříž,

předseda Odboru příznivců a rodičů hluchoněmých
dětí při Okresní péči o mládež v Plzni.

Práce učitele hluchoněmých je těžká, namáhavá a velmi zodpovědná. Nejkrásnější odměnou za ni je radost z radosti a spokojenosti dětí a z jejich pokroku. My, učitelé hluchoněmých, jsme šťastni, že působíme na ústavech pro hluchoněmé děti, neboť není nikde radostnější práce, jako zde.

Lidé se rádi vyhýbají dětem úchylným, dětem osudem raněným. Neradi se též stýkají s dětmi hluchoněmými. Činí tak z předsudků i z neporozumění. Hluchoněmé dítě je dítě téměř normální. Schází mu jen sluch. Sluchový nedostatek zavinuje němotu. Kdyby bylo lze odstraniti hluchotu, nebylo by němých, nebylo by hluchoněmých. Lékařská věda nepokročila dosud tak daleko, aby dovedla vyléčiti hluchotu. Proto na místo lékařovo nastupuje učitel hluchoněmých.

Vidíme-li hluchoněmé dítě dorozumívati se posuňky, uvědomme si, že tak činí proto, že se nemohlo naučiti hlasité řeči pro svou hluchotu. Jeho ukazování je náhražkou řeči hlasité. Mluva známková, či posunková je mluva umělá. Je to zastaralý způsob dorozumívací. Hluchoněmé dítě má touhu a schopnost mluvití přirozenou řečí. Je třeba, aby se přirozené řeči hlasité naučilo. Tento úkol plní ústavy pro hluchoněmé děti. Také náš ústav tak činí a to velmi úspěšně. Sleduje nejmodernější světové metody vyučovací a také je v plné míře uplatňuje. Učí hluchoněmé dítě mluvití, učí je řeč mluvenou s úst odezíratí a jí rozuměti; učí je čísti, psáti, počítati a všemu, čemu učí národní škola dítě slyšící. Kdo by viděl naše hluchoněmé děti při vstupu na ústav a při jejich výstupu z ústavu po osmileté školní docházce, řekl by, že se s nimi stal zázrak: Naše děti rozumějí mluvené řeči! Naše děti mluví!

Jsem rád, že se náš kollega ujal úkolu ukázati několika obrázky, jaký je život

u nás v ústavě a jaké jsou naše děti. Přeji
mu, aby jeho knížka splnila cele své poslání.

Melichar Bednářík,

ředitel ústavu pro hluchoněmé děti v Plzni.

Wszystko to jest w rzeczywistości
jednym i tym samym, a mianowicie

zjawiskiem, które ma miejsce w

całym świecie, a nie tylko w

jednym z jego części, a mianowicie

w tym, co jest przedmiotem

naszego zainteresowania, a mianowicie

w tym, co jest przedmiotem

naszego zainteresowania, a mianowicie

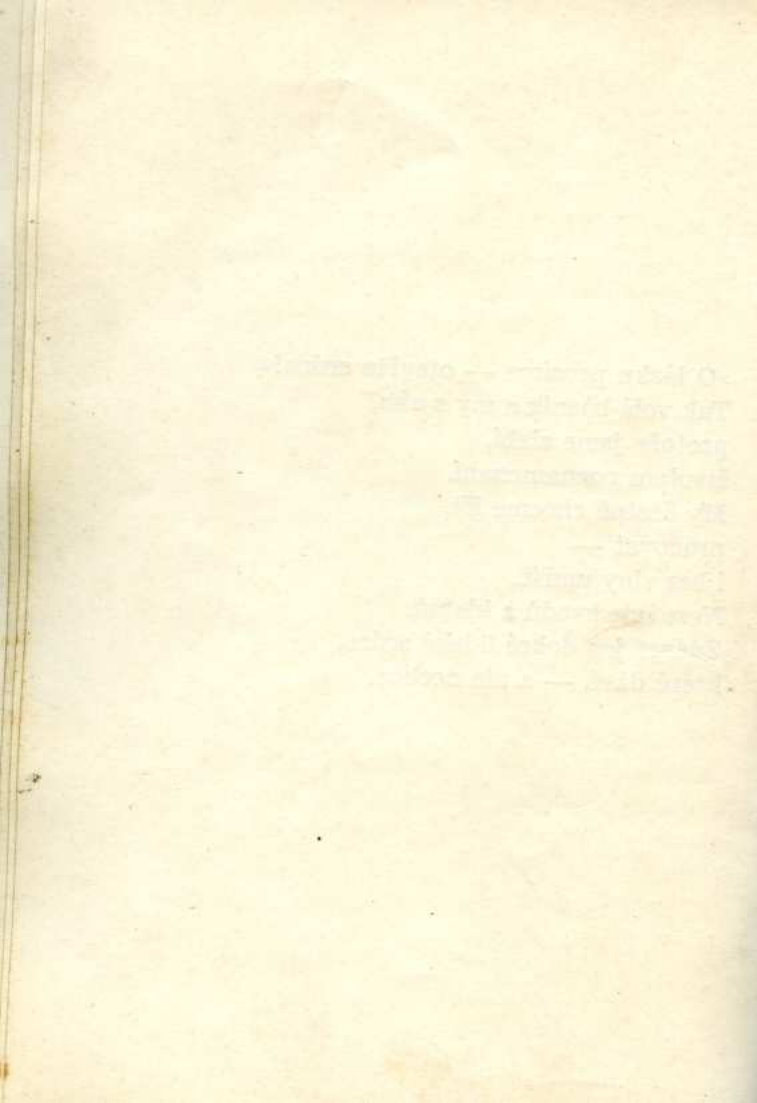
w tym, co jest przedmiotem

naszego zainteresowania, a mianowicie

w tym, co jest przedmiotem

naszego zainteresowania, a mianowicie

»O lásku prosíme — otevřte srdce!«
Tak volá básník a my s ním,
protože jsme slabí,
životem poznamenaní.
My čestně chceme žít,
pracovat —
i bez viny umřít.
Neznáme svodů a klamů.
Známe jen dobré lidské srdce,
které dává — a nic nechce.

PRVNÍ DNI U NAŠICH DĚTÍ.

Hluchoněmé děti jsou jako knížka s bílými, čistými stránkami místy neviditelně popsanými. Nikdo neví s jistotou, co a jak tam napsal čas a osud. Jako fotograf vyvolává své desky, tak i my v ústavu musíme vyvolávati, poznávati, studovati každý dětský projev — a zároveň býti dítětem. A čím více tím dítětem jsme, tím více a lépe dítě poznáváme. Prázdná pak místa v dětské duši vyplňujeme, popisujeme a vykreslujeme.

Dnes mne před ně postavili, rady dali, nakázali — a zanechali. A tak tu stojím a nevím, co bych ... v duši stesk a tíseň v hlase, v srdci bolest i lítost. A zase povinnost je nad to všechno ...

»Děti, děti, jen ty oči vaše kdyby nebyly tak teskné, tiché, mírné, jen kdyby nesvítily tolik nevědomou strastí!« A plaché jsou — až se bojím. Vidím v nich moře slz vašich matek, které uleví své duši, mluví-li o největším svém neštěstí a soužení; vidím velikost toho hoře a smutku vašich otců, kteří tvrdě mlčívají a jimž každá malá poznámka o vás způsobuje, že hlava se jim stahuje dozadu a v krku jakoby uzal měli — k zadušení. A jsou to přece lidé životem ošlehaní, zkušení, kteří dovedou vzdorovati i v nečase i za ostrého vanu životní nepohody. Tu před Vámi však jsou jakoby skleslí se rty uzamčenými hlubokou lítostí. To zní mi v uších, jak jeden z Vás mi venku, daleko od ústavu řekl: »Pane učitel, já i kdybych chtěl mluvit, tam u vás, tak nemůžu. Mně se chce ne plakat, mně se chce řvát. Jaký je to pocit, když slyším hluchoněmé dítě mluvit!« To jistě je výraz nezměrného žalu a smát se mu jako slabosti či egoismu, mohl by jen člověk nehotový, chabého charakteru, který snad o dítěti

mnoho ví, ale málo je zná. Už to, že Vy, rodičové, jste se odhodlali svěřiti nám svoje děti, už to je vysoké hrdinství, protože jste rozumem překonali srdce. J e n t e n, k d o s á m m á d ě t i, p o c h o p í, c o j e t o o d l o u č i t i s e o d n i c h. A n a d t o s v ě ř i l i j s t e j e c i z í m u p r o s t ř e d í, c i z í m r u k á m, c i z í m u v e d e n í, c i z í v ý c h o v ě. A n e n a r o k n e b o n a d v a. B a a n i s e t o ř í c i n e c h c e; V y v š a k u ž v í t e, ž e t o b u d e c e l ý c h o s m, n e- l i d e s e t r o k ů. T e p r v e p o t o m p ř i j d e V á m d ě t ě d o m ů, m l u v í c í, s c h o p n é s a m o s t a t n ě h o ž i- v o t a. T e p r v e p o t o m n a p l n í s e d u š e V a š e k l i d e m, r a d o s t í, p o h o d o u a b u d e t e b l a h o- ř e č i t i t é c h v í l i, k d y j s t e d ě t ě d o ú s t a v u d a l i. A t e p r v e p o t o m s p a d n o u s V á s v š e c h n y t y p o d e z ř í v a v é, c h m u r n é m ý š l e n k y o t o m, ž e d ě t ě t i s e s n a d u b l i ž o v a l o. P r o s í m, n e h n ě- v e j t e s e n a n á s, v í m e, ž e s i t o p o ř á d m ý s l í- t e. J e t o p ř i r o z e n é; v ž d y ť t o p r a m e n í z V a š í l á s k y k d ě t ě t i. J a k b y c h o m m o h l i s e p r o t o m r z e t i. U č i t e l e t o j i s t ě b o l í, m u s í h o t o b o- l e t i. D á v á d ě t ě t i c e l é s v o j e s r d c e, v ě n u j e s e m u p o v š e c h s t r á n k á c h, s t o j í ú p l n ě v j e h o

službách, a poskytne-li co jednomu a ode-
pře druhému, tu ví dobře, proč tak činí.
O nějaké zlé vůli nebo ukřivdění nemůže
tu býti vůbec řeči. Na to by reagovaly děti
osobním odporem a apatií k celé práci škol-
ní. Toho však nikdy nenajdete.

První věc, která musí každého, kdo vstou-
pí před naše děti, zaujmouti, je jejich vněj-
šek. A tu by zjistil, jak podle výkazů, tak
i podle zpráv ústních, že se jedná u více jak
95%o chudé děti; někdy tak chudé, že není
doma pro ně ani chleba, na tož řádného
kusu oděvu nebo obuvi. Z mých 13 dětí jen
jeden, J.A., je z rodiny zámožnější. Podí-
vejte se na ostatní: V. Š. — oba rodiče dě-
lají u sedláka, S. J. — má rodiče v Němec-
ku ve Westfálsku, neviděli se už 2 roky, otec
tam kope v šachtě, V. P. — otec strážník,
J. T. — mají v Pošumaví chalupu a otec
přivydělává tlučením šterku, B. V. — otec
osleplý trafikant, nanejvýš nervosní, B. M.
— otec v nemocenské pojišťovně, M. H. a
M. E. jsou z domku, otcové pracují ve Ško-
dovce, D. Č. — otec sluha u obce, K. R. —

otec kope na severu. — Kdo by mohl říci, že tyto rodiny snad nějak oplývají pozemskými statky? Kdo by mohl říci, že jsou schopny samy o dítě pečovati? Kdo by mohl říci, že tu není třeba žádné veřejné pomoci? A kdo by neuvěřil, ať přijde, ať se podívá na těch 12 děcek s pobledlými tvářemi, ať si prohlédne ty »hadříky«, jež rodiče stojí celé jmění, do nichž je jejich matky oblékly, a jsme jisti, že mu nad tím oči zvlhnou. A tam snad, kde by uviděl na dítěti lepší kousek oděvu, zjistil by, že to bylo utrženo na druhých dětech v rodině, někdy i od úst a i s dramatickými příběhy. O těchto věcech se velmi těžko mluví a zde ještě tíže píše. Již od prvního spatření a zjištění mých dětí vystoupila mi v mysli nejtěžší otázka: Proč ta hrozná hluchoněmota postihuje z 95 procent chudáky, proč tu není úměrné procento dětí i z ostatních vrstev.

A tak s citem překypělým začínáme pracovati, povídati. A delší čas trvá, než přestanete v nich viděti ubožátka. Záhy však

jde všechno jako hra a hodně vesele a všem je nám milo. A jak se máme rádi! Kdybych měl mluvit o lásce dítěte k dítěti, o lásce dítěte k učiteli a ke všem těm, kteří je vedou, musil bych doznat, že za léta svého působení na školách národních nepoznal jsem tolik lásky, tolik oddanosti, tolik jemného, ušlechtilého cítění dětského, jako za několik chvil u našich dětí. Na ty okamžiky nikdo z nás nezapomene, jak hned, když jsme přišli k dětem, byli jsme docela jejich, ne jako učitelé, ale jako kamarádi, takoví starší druzi jejich, starší bratři. A nesmíte pohladit jen Milušku nebo Marjánku; musíte tak učiniti všem. Toho se dožadují docela důrazně. Poškádlíte-li se s Břendou nebo s Pepou, tu ostatní Vás chytají za ruce, za nohy, za hlavu a pěkně si i s nimi musíte pohrát. Okatý, chytrý »Venca« a Jindřich strhnou Vás i k tomu, že chtě nechtě poválíte se s nimi po zemi. A zapomenouti na Vlád'u při podobných kouscích také nesmíte. On Vám potom za to prozradí celé tajemství rodinné, že máma a táta tam,

že táta má pás a revolver, že stojí na ulici a ukazuje, kam vůz má jeti, a kdo je darebák, toho že sebere, dá mu pouta. Nakonec všichni dohromady křičí, mluví, ukazují seznamující Vás se svými vědomostmi z obecného života a se svými zálibami a touhami. Posledek je ten, že Vás ujistí, že jsou hodní, že budou dávat pozor, že Vás mají rádi, že budou povídati hezky. Usedají do půlkruhu na svoje židle, povrtí se ještě, poohlédnou a tu již je konec zábavy, začíná práce. A kdo by ještě teď nedal pokoje, toho sami upozorní a napomínají ke klidu. Dupnutím strhne učitel jejich zraky na svá ústa — učení začíná.

JIRÍK

je silný, na pohled zdatný hoch s teplýma očima. Maminka, bývalá učitelka, ho pořád při návštěvě hladí a laská a říká: »Ty jsi můj kluk, vid'! Ty Jiříčku zlatej, ty hochu, ty chlapče můj!« Tiskne ho k sobě a dodává: »Pane učiteli, t o j s o u n a š e d ě t i, vid', kluku můj drahej!« A hlas se jí třese, zadrhává a láme. Zlatý Jiříček však toho docela nedbá, protože nechápe, co je starost a žal. Směje se hlučně, ruce tiskne, vykřikuje nesrozumitelně; a najednou si lehá na Váš klín, rukama objímá, líbá a s vlasy si pohrává. Chovati ho dlouho není žádný med, protože váží 54 kg a dovede se pořádně vzpírat. To oslovení »naše děti« není jen tak náhodné, není nějakým básnickým obrazem. Smysl jeho je daleko hlubší, tak

hluboký, že jde až k samým kořenům lidské bytosti. V Jiříčkovi objímá matka skutečně »naše děti«, Jiříček je »pars pro toto«, částí za celek, opravdu za všechny děti, které matka odhodlala se nemíti, protože by tím trpěl on, chlapec milý; a ona musí jen o něj pečovat, jen o něj se starat. Vzdala se radostí ze zdravých, normálních dětí, jen aby zůstala cele pro dítě tak choré.

Jiřík umí všechno opsat; zlomí-li špičku tužky, zoufale pobíhá po třídě a dává ji ořezat. Za den popíše skoro celou písanku. Nemá-li hned jiné, zlobí se, cuká sebou a s velikých dobráckých očí kanou mu slzy. Když dostane nový sešit, celý se otrásá živou radostí. Běží ke stolu a zase zpět k svému stolku, směje se a rukama potřásá. Pěkně vystřihává z barevných papírů a po každé něco jiného. Vzítí mu nůžky prvnímu a pak teprve ostatním znamená způsobit pořádný rámus. Umí však také pěkně sedět, poslechne a neotvírá už s pokřikem stolu ani skříně. V prvních dnech převracel ústav a nedal se utišit. Teď je klidný a i

v práci poddajný. Povídá — někdy velmi snaživě — máma, táta, já, pán, auto tam, papat maso a jiná snadná slova. Časem však ulétne od něho jeho čilost a radostnost a sedí dlouho bez pohnutí a tesknota mu hledí z očí. Někdy vykřikne, rozběhne se k učiteli, mazlí se a bezhlase štká. Není možno ho utišiti. To jsou ty nejhorší chvíle.

Už jeho příchod na tento svět byl těžký, krutě zlý. Záhy pak jako děcko v peřince onemocněl spálou a hned na to zánět mozku porušil v jeho hlavičce určitá centra vědomí a i některé cesty k němu. To ještě mimo ztrátu sluchu. Tento žalostný úděl otec i matka snažili se mu nahraditi vším možným a přímo se obětovali, aby každý náznak jeho nebo touhu po přání co nejlépe vyplnili. A v milém Jiříčkovi rostl doma bič, který návyky a dobou nabýval stále větší ostrosti. — Ted' však již je do-
bře. — Jiříku, pojd' sem! Napiš: máma milá! Ano? Piš! — V poledne přišla matka.
»Tak pojd'te, moje děti, pojd'te!«

MARJÁNKA

je naše nejmenší. Očima se směje a hlas jí pláče. Marjánka je z T. »Tam táta, máma — tam pěkné moc — doma — tady špatné! — hanba!« A Marjánka ukazuje, že je spravedlivě rozhořčena nad tím bezprávím, které se jí děje. A cože i maminka ji opustila? Vždyť ji před chvíli tolik líbala a slibovala! Proč jen tam doma je radost, volnost a tu najednou musí býti v ústavě.

Kdo pochopí hned celou tragiku jejího života, dítěte vytrženého násilím z objetí drahého domova? Jaké asi to dítě zažívá utrpení, jakou skutečnou duševní strast, když najednou je samo, bez svých známých milých? Marjánka škytavě zavzdychala ještě třetí den ve škole kolikrát. Najednou však zapomněla: poznala své okolí, její

dětská dušička překonala stesk a potom už nic jí nebránilo, aby vesele nepobíhala po ústavě, nepoškádlila a nezažalovala. Na domov docela zapomněla. Dokonce přiznala, že tu u nás je pěkně a doma špatně — moc. Inu — ženská!

Vypráví mi její matka: »To je dítě drahý, to má voči živý — a jak nám rozumí, pro všechno běží a hodně poví. Já řeknu: Mařenko, pivo přines, táta čeká! a ona, chudinka, běží tak ráda.«

Dítě v půl roce dostalo silný psotník a brzy na to černý kašel, který jím zmítal, až modralo. Počátek hluchoty. Rodiče stáli nad ním v zoufalství a četli si navzájem v očích: »Už se na to bolesti nemůžu dívat. Proč si takový dítě Pánbůh radši nevezme!«

A nevzal — tak jako tisíce dětí jiných stejně postižených. Když teď přijde matka dítě navštívit, má radost. Marjánka umí už psát — a pěkně, počítá dobře do deseti a i v řeči hodně pokročila. Bude jednou sama se žít, a kdož ví — možná že sama pomůže rodičům v živobytí. — Kdyby Pán-

bůh už chtěl si takové děti bráti, co myslíte, matko milá, tou Vaší Marjánkou by jistě začítí nesměl. Vid'te!

MILUŠKA

je t — — kovská princezna. Je moc lítostivá a pro všechno uplakává, protože je po mamince. Babička ji chodí často navštěvovat, přináší jí samé dobroty a přidává pusinky od maminky, od tatínka, od dědy, od tety a od malého Jarouška. I na psa »Oříška« vzpomene. Vypráví mi o dítěti a jak všechno přišlo. Miluška těžce se rodila. Ve druhém roce dostala spalničky. Nic na ní potom nepozorovali. Když se učila chodit, často padla a v pláči divně přestávala. Nevěsta (matka) kolikrát přiběhla s ní: »Hele, maminko, ona se mi zajíkává Miluška. Co to je?!« Dítě později už ani nemohlo plakat. Ty pády, ty pády!

— — A babička odcházela klidně. Teprve na ulici si utírala oči. Hůře bylo s mamin-

kou. Ta i Miluška v prvních měsících spustily vždy svorně v jednu notu najednou. Dnes však má radost, jak dítě povídá a jak je čiperné. — Všechno přebolí.

Miluška je přecitlivělá, stále těkající. Udržeti její pozornost k vyučování je velmi těžké a někdy vůbec nemožné. Návštěva milého domova o vánocích, velikonocích (a i jindy ji matka odvezla na neděli či svátek) působila na ni přímo katastrofálně, tak jako na žádné jiné dítě. Při odvezení zpět k nám do ústavu nechtěla se pustiti matky. Nepomáhala ani nová panenka, cukrátky a sliby všechny možné. Konec byl tragický: maminka musila rázem odejít a Milušku jsme podrželi. Ještě druhý den vnitřní pláč otrásal jejím tělíčkem a dlouho trvalo, než zapomněla a než se činně zúčastnila společné práce školní. Vůbec každý citový otřes je v její práci neobyčejně znáti.

Změnila se však mnoho. Byly jí svěřovány z důvodů pedagogických určité úkoly, kdy měla dozírat na ostatní, kárat, přinést něco a pod. Přivedli jsme ji k myšlení,

k úvaze, k rozumovému chápání určitých dějů a to způsobilo úbytek rozcitlivění u ní a Miluška počala viděti nejen už sebe, ale i ty druhé, celé své okolí ústavní a školní práci. Pohlazení, sebemenší pochvala, pochování způsobilo jí vždy nesmírnou radost a s velikou chutí potom chápala se práce. Jen vydržeti, vytrvati v ní — to ještě nešlo. Stářím však i to se dostaví.

VLÁDA

je jedináček. Ještě než k nám začal choditi, běhal po plzeňském Petrohradě a každou radost nebo příkoří vyjadřoval ohromným ááá — až lidi děsil. Ve třídě má hlavní slovo a nejraději ukazuje, jaká je to slast kopací míč a jak on s ním umí zacházeti. Navštěvy zápasů sportovních, bia, cirkusu a pod. zanechávají v něm silné, dlouho trvající dojmy, které v něm při pozdějších příležitostech znovu ožívají. Jejich ohlas je tak mohutný, že chlapec nejednou při vyučování se vzchopí a předvede celou produkci tělocvičnou nebo scénu. Jeho popularita je u nás veliká. Také ani větší a silnější chlapci neodvažují se při skotačení trochu silněji ho plesknouti. Toho Vlád'a nemá rád a docela by se i hněval a oplatil

by měrou jistě větší. Je dobrosrdečný. Koupí-li mu maminka cukroví, podělí nás všechny a často ani na sebe nepamatuje. Je zdravý, silný, dobře vyvinutý.

Je hluchý od narození. Jeho vlastní matka (nebožka) byla silně nahluchlá a také jeden člen rodiny byl úplně hluchý. Možno tu souditi na dědičnost.

V práci je vytrvalý, důkladný a poddajný. Nedá se unésti citem. Rozum má u něho nadvládu a chlapec je po této stránce velmi vyvinutý. Uvažuje prakticky. Jeho já je vždy na místě prvé. Často také škola se mu znelíbí. A tu ráno doma řekne: »Maminko, pan učitel povídal — škola ne! Pravda. Opravdu.« Z počátku rodiče věřili. Záhy však se přesvědčili, že Vlád'a lhal.

Pak už byl konec. Jeho »opravdu« se nebralo vážně. Dovedl způsobiti i jisté roztrpčení. Řekl: »P. učitel bít moc. To bolí.« A nechtěl do školy. Po čase i na to jsme mu přišli a potom tatínek mu něco doma dal. Nehněvali jsme se na Vlád'u za to. Vždyť by to nemělo smyslu. Nechtělo se mu pro-

stě do práce a uvažoval, jak to zařídit. Právě jsme měli radost, že je chytrý, že si ví rady, že myslí. A k oběma těmto případům jistě bylo třeba uměti souvisle mysliti. Myšlení a jeho rozvoj u našich dětí je pak vůbec vedle tvoření řeči nejdůležitějším, co musíme tvořiti.

Celkem je Vlád'a řádný žák — a kluk jak se sluší a patří. Nemiluje jen psaní.

KAROLINKA.

Když jí maminka rovnala šatečky a prádlo před cestou do našeho ústavu, tak plakala. A otec chtěl ji těšiti — a nedovedl toho. Také sousedé litovali dítěte.

A zatím Karolinka se usmířila ihned se situací, žádného žalu nejevila a v ústavě byla hned jako doma. Přijela z Ervěnic; tatínek tam kope uhlí.

Dítě v 10 měsících dostalo spalničky. Takové nevinné spalničky, které se nepočítají v lidu za žádnou nemoc. Přidružila se však (nastuzením) rýma, odtud potom zánět středního ucha po obou stranách — a hluchota. Rodiče byli zoufalí: Takové dítě hezké a tak zle s ním osud naložil. Sjezdili řadu odborníků-lékařů: Počkejte, až bude dítě starší, pokusíme se o operaci. Jedná se

o odstranění ztvrdlé blány ve vnitřním ústrojí.

Rodiče měli naději. Po čase přišli. Lékař prohlásil největší nebezpečí života. Rodiče k operaci nesvolili: Radši ať je tak hluchoněmá, což kdyby umřela. A jediná naděje, naděje v odbornou výchovu dítěte zůstala a Karolinka dnes žije, mluví, počítá, je jako ostatní normální děti, ba předčí je pílí a nadáním.

Jen neslyší. S tím už se rodiče smířili; a jakou radost cítíte z řeči matky, když povídá o dítěti, jak si doma vede, jak mluví. Lidé v okolí prý říkají: »No, tohle je zázrak.« A on to žádný zázrak není; jen trpělivost v práci.

Karolinka je dítě po všech stránkách zdatné. Dokázala nám to i o Dětském dnu v červnu 1928 na slavnosti na »Tivoli«. Spoustou obecenstva a dětí běžíme ke kolo-toči a houpačkám. Najednou Karolinky nemáme. Dala se cestičkou ven ze zahrady. Myslíla, že jsme šli na ulici a domů do ústavu. Běžela sama k ústavu. A to je cesta

$\frac{3}{4}$ hodinová: Klatovskou třídou, stočenou ulicí přes Doudleveckou třídu, po lávce přes Radbuzu k nádraží a odtud Mikulášskou třídou do naší ulice. Přiběhla do ústavu a teď teprve začala brečet. Proč? Protože jsme se ještě nevrátili a ona chtěla jít zpět. My jsme ji ovšem hledali. Potom, když ji nebylo možno nalézt, pan ředitel s určitostí řekl: »Nemějte o ni strachu, ta je jistě doma. Ona je chytrá.« Měli jsme všichni velikou radost, když to byla pravda.

Karolinka je také ctižádostivá. Nepřipustí, aby ve třídě jiný měl primát. A důkazy své dětské lásky podává denně: mazlí se, hladí, bere za krk i za ruce a pěkně o všechno poprosí. Vyroste v dobrého, šlechetného člověka.

BŘENDA.

Jmenuje se vlastně Břetislav. Někdy mu také říkáme Břeně, protože je malý, kulatounký, a náramně pohyblivý — jako rtuť. Je od Mostu, kde otec, válečný slepec (i nervově zničený), má malou trafikou. Býval horníkem.

Náš Břenda je hluchý od narození. Teta a strýc (z matčiny strany) byli hluší. Běží tu asi o úkaz dědičnosti. Pět ostatních sourozenců jeho je normálních, slyší.

Doma žil chlapec životem dítěte obtížného. Proto také když přišel k nám, byl to proň nový, krásný svět, kde si mohl dělati všechno možné: mohl skotačiti, škádliť, ptáti se; a také do školní práce vrhl se s pravou chutí a radostí a překážky přemáhal lehce a hravě. Již od prvních chvil

projevoval se jako kumštýř. Neodešel od učitele, aby se pitvorně nepoklonil nebo nepotřásl rukou, či nepoklepal na rameno. Mnohdy nás všechny rozesmál. Jeho sklony napodobovací jsou stále živé a projevují se ve všem jeho počínání. Žertuje pořád. Často se stalo, že při tvoření některé těžké hlásky opravdu se unavil, jednak stojí, jednak i námahou mluvních orgánů; a tu si pěkně po vší té námaze sedl na učitelova kolena, zakymácel se schválně jako na nějaké hrazdě, a žádal o pochvalu. Když přišel z bia, dělal Pata i Patachona v jedné osobě. Je to dítě, které ničím nezarmoutí. Jednou chtěl dělati učitele. Volá: »Pane učitel, jdi tam! Sed'!« a ukazuje na svoji malou židli. A »učil« sám. Zlobili jsme ho: schválně jsme povídali špatně. On dělal »zákroky«, napravoval, upozorňoval, napomínal, až spadl s židle. Potom se ukláněl jako v divadle.

Máme ho všichni rádi. Pracuje pilně, nedá se odstrašiti počátečním neúspěchem. Je zvědavý, stále se ptá a při všem vyvede

nějakou taškařinu nebo žert. Po domově neteskní. Když však pro něho přijede matka, je jen u ní a vykládá a čte a počítá, a z očí mu zírá radost, klid a jas.

Břenda patří do naší třídy jak »do prste-
nu kámen lahodný«.

ZELENOOČKA.

Dítě, na něž každý náš pohled je zároveň pohledem i na ty, kteří byli třeba i dávnějšími jeho předky. Dítě, jehož životní věno je nejkrutější, protože je poznamenáno hluchotou snad za viny nejnešťastnější. A je snad i dobře, že tyto viny jsou skrývány a tajeny, jak jen vůbec možno. Jen kdyby ještě to tělo samo neukázalo, co je. A stačí potom jen pár slov, které nepřímou zvěstí (— hluboký zánět rohovky určité povahy —), a již víte víc, než byste si přáli.

Když přišlo dítě do ústavu, bylo prý to živé neštěstí; tvoreček vychudlý, ukídněný po všech stránkách. Jedním slovem: troška. Jak však dnes prohlédla! Někdy i vyučování se živě zúčastní.

Zelenoočka je jako Plzeňáčka. Jezdí ráno elektrikou do ústavu a odpoledne zpět. Má velmi vyvinuté sklony k samostatnému cestování: toulá se ráda, někdy zůstane také v parku a plivá na lavičku a sype na to písek. Má stále studené ruce a udivené oči. A hračkářka je náramná. Učitel musí býti vděčný i za to, protože doufá, že po hře přijde větší schopnost k řádné práci ve škole.

EMILKA.

Dítě Šumavy. Tam u Volyně žila svá útlá dětská léta skoro v bídě, v koutku, ani ne jako člověk. Je usměvavá a často pitvorně se tváří. Dívá se stále se strany: protože (mimo hluchotu) má mystagmus (nemůže udržet oči chvíli jen v klidu, protože svalstvo, které drží celou bulvu oční, je chabé) a protože má určité zbytky sluchu a zdravější ucho stále snaží se nachýliti blíže zvukovým zdrojům.

Až do 1 a $\frac{1}{2}$ roku byla Emilka jako jiné děti. Slyšela, žvatlala. Jednou se opářila a leknutím ohluchla. To jsou údaje rodičů. Než přišla do ústavu, vůbec nebyla u lékařské odborné prohlídky a nebyla léčena. Doma také brzy po neštěstí přestála chřipku. Emilka není pravá hluchoněmá — protože

částečně slyší. Je němá a těžce nedoslýchavá.

Má zpěvavý hlas, zvučný a jasný. Ohlas školní práce jeví se u ní po celý den. Od prvopočátků mluvy až do dneška kamkoliv se hnula, stále si povídala to, co jsme mluvili ve třídě. Činí jí to jistě i osobní potěšení, protože svůj hlásek částečně slyší. Přijdete-li k nám a uslyšíte-li, jak někdo stále zpěvně volá:

Pane u-či-tel

se zvláštním přízvukem na — či — pak vězte, že je to naše Emilka.

Její chápání je zvláštní. Záhadná duše, tak jako žádná jiná v naší třídě. Každý její projev nutno zvláště studovati. My jistě musíme chápati všechny projevy našich dětí přísně dětsky, ale u Emilky musíme hleděti i na dobu její zaostalosti a dětské neprobuzenosti. Normy, zákonitost, která

platí pro ostatní, neplatí u ní. Cesty jejího chápání, osvojování, vybavování představ i její soudy jsou velmi složité a míti bezpečný kritický pohled na ni za tu dobu, co je u nás, není možno. Vždyť ona někdy překvapí vzpomínkami, které najednou sděluje.

Dnes díváme se tklivě na Emilku. Máme zprávu, že její otec, cirkusák, který od časného jara až do pozdního podzimu obveseloval evropské obecenstvo kumštem, doma zemřel. Ona neví nic a my jí toho zatím nepovíme, vždyť je zrovna veselá, usmívá se a tak šťastně hledí kolem.

PEPA.

Náš ústav byl mu dlouho cizí. Při každé příležitosti vzpomínal chlapec na domov tam v Pošumaví a na život, kterým tam kdysi žil. Ve škole nám o tom mnoho vykládal svým jímavě milým způsobem a my jsme se tolik divili a jej chválili a těšili, jen aby Pepa cítil naši účast na své radosti a touze.

Ohluchl do 3 let po zánětu mozkových blan, který i na jeho vnímání zanechal částečné stopy. Asi 3 týdny po nemoci ještě mluvil. Potom ztrácel řeč. Je z 5 dětí.

Práce u nás se mu dlouho nedařila. Velmi špatně také dýchal a jazyk měl stále vzadu na měkkém patře jako přilepený. Hlasu žádného nevydal. A ještě dnes zní

mu dutě; on však už si ví rady: počká, vydýchne několikrát, nastrojí jazyk vpřed a nepatrně zmačkne jej u kořene dolů. Ze zdaru má nesmírnou radost, usmívá se blaženě, když cítí v hrdle zvláštní chvění, pokyvuje mile hlavičkou, že naše rada nebo zákrok pomohly. Je nejtrpělivější ze všech.

Dnes mu psali z domova, že ho všichni pozdravují — maminka, tatínek, sestry, Tonda. A Pepa vypráví, kdo je to Tonda. Má naň ty nejlepší, nejživotnější vzpomínky. Tonda mu také koupil harmoniku (do úst). Pepa hrál — to byla rajska hudba. A všem nám ji půjčil, drže na ní ruku. Jeho harmonika byla předmětem všeobecného podivu. Žel, že její sláva brzy zašla. Stalo se to jednou večer: Pepa se podíval, jak vypadá uvnitř. — Nu což — nedělali jsme to všichni? Potom ve škole nám ukazoval, že plátky už se nechvějí, že to necítí ani on na rtech, ani nikdo jiný.

Máme ho všichni rádi a on má rád nás. Je milý, důvěřivý, vpravdě dobráček. Ze všech dětí musil zmáhat ty nejtěžší pře-

kážky, aby hlasitě mluvil. To je také jedna
z příčin, proč jemu prvnímu se snažíme
udělati každou radost a potěchu.

VÁCLAV.

Někdy ho zlobíme a říkáme mu Venca. A on nám to vyvrací, ukazuje na seznam žáků na stěně a namáhá se někdy i rukama a nohama přesvědčiti nás, že je Václav.

Je silný, zdravý, vyvinutý, dobře živený. Ve třídě, na chodbách, v jídelně nebo venku na procházce nic se nepřihodí bez něho a vždy má na všech těch »nešťastných« příhodách nebo nedorozuměních svoji plnou účast. Celkem však je to milý kluk, který má již jisté jméno, třeba je u nás začátečníkem. A musil si je opravdu »vybojovat«. Pro jeho »kousky« mu říkáme »Ty profesore!«, nebo »Slyš, — — ty jeden profesore, nehrej si s námi moc! Nedělej darebačinu! Bude jednou zle!« A přes to, že podobné domluvy jsou dost časté, náš Vá-

clav jich mnoho nedbá, neboť brzy zapomíná — a krev je krev.

Rodiče jeho pracují kdesi u Žatce na hospodářství za nějaký plat a deputát. Chlapec je ze 4 dětí. Ohluchl v $\frac{1}{2}$ roce, příčinou byl psotník. K nám přišel již osmi letý. A jako na doklad všeobecné bídy — a nejen té hospodářské — dovoluji si poznamenati, jak dítě vyhlíželo. Nikdy bych byl nevěřil, kdybych sám neviděl.

Byl přirozeně apatický, těkavý, bázlivý a nesmělý. Oči mu skoro nebylo viděti, protože byly úplně zahnojeny, kolem dokola zarudlé. Byl vzorně špinavý špínou několikátýdenní. Vlasý dlouhé, zvlněné nedostatkem mýdla a vody. Té se také moc bál a byla to proň hotová trýzeň, když se musil dáti několikrát vydrhnouti.

Jeho sklony k »poznávání« jsou někdy velmi zvláštního rázu. Kdysi se díval z okna I. patra v ústavě do ulice. Dole stála slečna a on pěkně na ni shora plival. Nevěda, že to nesmí dělati, chtěl pouze vyzkoušeti trefí-li. Když jsme se ho potom ptali, jak

to bylo, byl celý nadšen a vysvětloval rád, co a jak. Potom dlouho na nás zíral udiveně s nepochopením, co že všechno nesmí. Vůbec pak, zakážeme-li mu co, diví se dlouho — proč.

Je chytrý, snaživý a pilný. Nic ho nezkruší. Jeho »kousky« nebereme vážně, protože víme, co žil kdysi a co žije teď. Jeho houževnatost a přemíru energie obracíme k práci a zaměstnání. Náš Václav, myslíme, se ve světě neztratí.

MILADA

je z pošumavského městečka, kde rodiče mají malý krámk a otec ještě je zřízen-
cem v jistém podniku. Doma je ještě 6 dětí.

Milada od nejútlejšího mládí je jakoby
pronásledována těžkými nemocmi. V 1.
roce věku zle onemocněla zánětem mozko-
vých blan, který přivodil oboustrannou hlu-
chotu. Udává se také, že měla »anglickou
nemoc«. Podobným údajům však mnoho
nevěříme, protože »anglická nemoc« nebo
»andělská nemoc« je nemoc pro všecko.

Do ústavu přišla po operaci, která jí
vzala část žebra. Ve výši 9.—10. obratle
má šikmou jizvu, 4 cm dlouhou, 1 cm širo-
kou, vtaženou. Na jaře potom byla v ne-
mocnici na zápal plic a až do konce roku
nechodila do školy. V hrotech plicních byly

zjištěny (druhým rokem) hlučné výdechy, které bývají někdy předzvěstí neblahou. V květnu vyňata jí byla třetí mandle (adenoidní vegetace).

Dnes je jí celkem dobře a ani na ní nepoznáte, že by byla tak mnoho postižena.

V práci školní je vytrvalá a snaživá. Potíže má s tvořením výslovnosti některých hlásek. Má totiž neobyčejně vysoko vyklenuté patro a jazyk jí tam nedosahuje. Zbytečná prostora tam jí vadí i při celkovém dýchání a výdržích dechových při mluvení.

Miladin vztah k životu s námi je velmi mnohostranný. Svoje nápady uplatňuje ráda, za každou cenu. Ústy s vámi hovoří a rukama ukazuje tam naproti někomu cosi ze svých zážitků. Ráda se hašteří a její »pravda« je nade všechno. Osobuje si jistou nadvládu nad ostatními — i nad hochy, mezi nimiž vůbec ráda prodlévá a jejich hrou se baví. Obvyčejně však to skončí špatně: přijde se žalobou a plačky vykládá, co jí provedli za příkoří. A vždy jedná se jen o nepatrnost, o odmítnutí její součinnosti

v zábavě. Chlapci už ji znají, že ráda žaluje. Proto jim není vítaná. Ráda se také ještě mazlí a svoje cítění této povahy dává okázale najevo.

JINDŘICH

je největší z naší třídy a vůbec žák nejvyspělejší. Je mu 11 let. Do naší ústavní péče se dostal velmi pozdě. Rodiče jeho žijí v Německu, v Porýní; otec kope v šachtě. Tam v 10členné rodině rostl náš Jindřich, hezký, snědý hoch, tak, jako jiné děti žijí, až do 5. roku. Slyšel, mluvil všechno (více německy než česky), s ostatními si hrál a skotačil. Najednou onemocněl chřipkou. Stonal těžce. Potom prý se trochu zotavil, ale ztratil řeč. Ve skutečnosti však chřipka s horečnatými stavy způsobila ztrátu sluchu dříve. Némota přišla ovšem brzy — v několika málo týdnech, aniž to jeho okolí pozorovalo. Dítě bylo po nemoci zmalátnělé, lhostejné, duševně otupělé, žádných zvuků nevnímalo a zapomnělo všechny ře-

čové dojmy pro naprostou ochablost paměti.

K nám přišel Jindřich po křivolakých, divných cestách, protože nikde ho nechtěli.

Matky tak rády povídají o svých strastech a souženích. A když vidí našeho Jindřicha, tak často říkají: »Ten je veliký. To se tu tak naučil všechno mluvit?!« A Vy cítíte, že tam někde v samých hlubinách duše zaklepala závistivost. — Jak by nevynikal, když je nad všecky starší, tělesně i duševně vyspělejší a pilný. On také překonává těžkosti snáze než druzí, protože má i silnější vůli. Jak však je nešťastnější proti ostatním! Rodičů i svých druhů a domova léta nespátril a hned tak nespátrí, a s tím i všechny ty radosti rodinného života. A vzpomeneme-li, že kdysi všechno mluvil a dnes musí znovu za těžkých podmínek řeč si tvořiti, tu zabolí Vás dvojnásobně jeho životní úděl, úděl nevinného dítěte. To ovšem cítíme my dospělí. On sám však z toho nic neví, právě jako ostatní děti. Vždyť všechny žijí jen svým dětským živo-

tem a naše dojmy o nich jsou jim neznámy, cizí. Proto se tak divně ptají, co to, zří-li v očích návštěvníků slzy.

Jindřich je veselý a šprýmy a žerty dělá nejen dětem, ale i učiteli. Ještě jsme nezjistili, že by někdy někomu ublížil. Ví také, co je pořádek, dbá naň a i své dětské okolí k němu vede. Působí to velmi účinně. Jeho převahu mravní děti chápou a podřizují se jí.

Dojemné bylo, když dostal z domova dopis a jak jej četl, jak prosil o výklad, neporozuměl-li něčemu. Dopis sám je neobyčejně krásný. Člověk si vzpomíná, co všechno asi ta jeho matka při psaní zažívala. Přečtěte si jej, prosím.

Milí Jindřichu nejdřív Přímni od nás pozdrav o devšech věděti tě dáváme že jsme od tebe psaní dostali, kterím jsmese potěšili že už tak hesky píšeš a že u míz taky už počítati do desíti a hesky mluvití. Na druhý Rok až budež míti praznini od 28. Černa až do 2. Září tak budeme koukat, abys mohl knám do Německa přijíti nás

naštiviti toviš žebisme tě taky rádi už viděli a tví kamarádi taky jako Petr Jaks a ti druhý hoší kteríma sisi dicky hraval. Pozdrav odnás od de všech. Od Tatinka, od Maminky, od Rozi, od Veni, od Albini, od Ani, od Hilde.

A Vy, lidé dobrého srdce, vezměte potom takový dopis z dětské ruky, čtěte a vykládejte jej bez osobního pohnutí, s radostnou, úsměvnou tváří tak, aby dítě opravdu vyciťovalo radost a bylo potěšeno. To je těžké, to je nejtěžší; tvář se směje a v duši to pálí. Takové stavy však nesmějí trvat dlouho. Učitel musí vychovávat, učit a nemyslet na »osud«.

*

Všechny tyto děti jsou z jedné třídy — z nejnižší. Porovnáním záznamů z určitých období vynikne nám jejich celkový pokrok. Poznámkám z doby nejhranějšího pobytu jejich u nás ani se teď nechce věřit. Přišly nejen němé a většinou úplně chudé, se vše-

mi zvyky často odstrčeného, zakřiknutého dítěte, nýbrž i duševně zakrnělé, otupělé, neuměly dýchat, neuměly chodit řádně, a než si zvykly na nové prostředí, na jednotný řád, pořádek a život v ústavě, trvalo to velmi dlouho a stálo to mnoho námahy nejen se strany jejich, ale i opatrovatelů.

NÁVŠTĚVA.

Dnes přišla návštěva — odněkud z Doubravky: muži, ženy, statné mámy s dětmi. Chtějí viděti, jak v ústavu život jde, jak se děti učí a jak umějí.

Pěkně jsme si povídali, že »máma je pá«, že »máma je tam«, že »táta má vous«, že »já mám kabát«, a věty děti psaly na tabuli. Najednou Břenda mi klepe na koleno a povídá: »Máma plakat.« Ukazuje na ženy a rozhodí rukama, což je jeho »proč?« (které ještě neumí říci). Vzhlédneme k nim — úžas. Povídám: »Ano, máma plakat, máma pláče, — no —«, hned nevím, co dál říci, — »ano plakat, bolí hlava«. Tak vědomě lžu a očima žádám souhlas návštěvníků. A ti se diví, co že to povídám; nechápou, že tak musím mluvit. Vysvětlujeme,

že našim dětem není zle v ústavu. Všichni jsme tu v jejich službách. Huře jim bude, až budou musit státi samy ve světě. Že tvoření řeči je těžké, namáhavé, úplně vysilující — to je pravda. Pro obě strany je to zlé. Tu však není jiné pomoci. Za čas to půjde snáze a obtíží bude ubývati, až zmizí. Co se jen Vaše slyšící dítě nažvatlá za celý den a ještě v šesti letech nemá mnohé hlásky čisté. A tu u nás musíme to zmoci umělou cestou za rok. Jen nám před dětmi neplačte! Ony nevědí, co jim zlého dal osud; proto jim k štěstí stačí tak málo . . .

Podívejte se, jak dovedeme býti všichni veselí, jak se umíme rozesmát. — Děláme ševce, myslivce, bábu a hru doprovázíme slabikami. Na la-la-la hrajeme jakoby na housle, děti v kruhu skotačí a za chvíli mají živou radost i návštěvníci. Všichni jsme dostali potom cukroví. Jedna žena při odchodu vyslovovala uznání a dodala: »Kdo pak by nezaslzel, když uslyší Vaše děti mluvit!«

NAŠE DIVADLO.

Hrát divadlo je věc velmi těžká a složitá. Vidíme, jak dospělý herec musí se mnoho učit a jak se musí snažit žít svými úlohami, aby dosáhl uměleckého účinku. My také hrajeme divadlo. A všechny ty zákony, které platí pro herce dospělé — slyšící, platí jistě i pro naše malé herce — neslyšící. Nový, svěží duch moderních vyučovacích metod zamítl všechno posunkování a ty tam jsou doby, kdy hluchoněmí hráli divadlo jen pohyby končetin, hlavy, trupu, doprovázejíce to všechno přehnanou mimičkou. Naše děti mluví a jednají tak, jako slyšící. Vždyť jsou tak vedeny a vychovávány již od 2. tř., kde jsou přiváděny do určitých situací, musí se ptáti, musí odpo-

vidati jeden druhému, musí volati, musí mluvit i jednati zároveň. Ve vyšších třídách dramatisují výjevy dějové, scény z běžného života. Veřejným vystoupením přicházejí zase ve styk s veřejností, seznamují se s novými poměry, s novým okolím, s novými lidmi. A tu právě setrášají se sebe strach, nedůvěru, učí se odvážlivosti, srdnatosti, odhodlanosti, pohotovosti a sebevěře. Obohacují svůj slovník, poznávají nová rčení a pojmy. Jejich duševní obzor se rozšiřuje, jejich mluva se zjasňuje a nabývá přirozené barvitosti, přízvuku a spádu. Děti vedou se k samostatnému mluvnímu projevu, k samostatnému přemýšlení, usuzování a jednání v nepředvídaných okamžicích a za nečekaných okolností. Získávají po všech stránkách. Divadelní odborníci jsou jejich hrou nadšeni. Slyšte, prosím, jejich kritiku!

Zesnulý ředitel měst. divadla v Plzni, Vendelín Budil, napsal mezi jiným: »Naučiti hluchoněmé zřetelně mluvit a to ještě s jistým porozuměním, zjevným procítě-

ním, ano i humorným podáním dramatickým, je skutečně vrchol umění.«

Ing. Emil Mareš, redaktor »Jevišťe« a známý divadelník plzeňský, ve článku »Navrácení životu...« praví:

»Malý občan z Nýřan v úloze Honzy (R. Girg) překvapil správným přízvukem, přesnou a jasnou i mile působící výslovností, nemluvě o vlastním roztomilém podání hereckém. Maminka jeho (J. Horn) byla skutečně starostlivou, tatínek (V. Flaisig) přísným, a čeledín (Urban) i služka (M. Jílková) stejně dobře vžili se do úloh, studovaných s větší námahou než u nás. A když jste viděli, jak chovanci se zjevnou radostí, po zřejmém, viditelném vniknutí do rolí, pohybovali se na jevišti, sledující bedlivě náповědu, musili jste pochopit, co znamená takový skutečně nadlidský čin všech těch, kteří lnou ke svým žákům a tvoří s nimi jednu rodinu.

Láska, projevovaná skutkem, vytvořila ten zázrak mluvících němých. Cítí se býti pak rovnoprávními občany s jinými obča-

ny, jichž špatně mluvené slovo zastírá často v běžném, normálním divadle i smysl. Celý večer svým bohatým obsahem přesvědčil o zdatnosti vychovávajících a způsobilosti chovanců, jichž oči, ústa, pohyby nasvědčovaly tomu, že život není jim už přítěží. Mluvila v jich výkonech láska k němu i k učitelům.«

JAK HONZA NECHTĚL VSTÁVAT.

(Provedeno v Plzni 5krát.)

O s o b y:

Honza.	Čeledín.
Maminka.	Služka.
Tatínek.	

D ě j: Venkovská světnice s pecí.

H o n z a: (leží na peci a oddychuje).

M a m i n k a (uklízí při plotně): Honzo!
Honzo! Honzíčku! Vstávej! (Cloumá jím pomalu.)

H o n z a (probudí se): Co pak chcete, maminko?

M a m i n k a: Vstávej, Honzíčku zlatej, vstávej!

H o n z a: Ale, maminko, až za chvílku. Mně se něco pěkného zdálo a já bych to zapomněl.

Tatínek (vchází): Honza ještě spí? (Jde k peci.) Honzo, kluku, vstaneš už! Půjdeme na pole tlouci hroudy. — No tak, vstávej hned!

Honza: Ale tatínku, až za chvíli. Mně se něco pěkného zdálo a já bych to zapomněl.

Tatínek: Ty kluku! (Zlobí se.) Vstaneš hned!

Honza: Ale tatínku, vždyť jsem vstával včera. Mně se to tak hezky leží. (Povaluje se a dělá, jako by chtěl vstávat.)

Čeledín (vejde): Pantáto, už je zapraženo, pojedeme. (Odejde.)

Tatínek: Honzo, ať jsi dole s pece, nebo tě přijdu přetáhnout bičem. (Odchází.) S Bohem! Tak my už jedeme.

Honza: (zvrátí se zpět a spí).

Maminka: Ale Honzíčku, musíš vstávat. Pojd', — tu máš kafičko!

Honza: Ale — maminko, ono je asi horké.

Maminka: Není. Je akorát. Jen vstaň!

H o n z a: Ale maminko, ono už bude asi studené.

M a m i n k a: Není. Povídám ti, že je akorát.

H o n z a: Ale, maminko, ono je asi mokré.

M a m i n k a: Honzo, ty jsi ale neposlušný. Tatínek přijde a naseká ti bičem, jest-li nevstaneš. Uvidíš! Hned pojd'!

S l u Ź k a (vejde): Hm — Honza zase nechce vstávat. Hej! — Honzo! Vstaň! Podívej se, schovala jsem ti koláče. A jak jsou dobré!

H o n z a: Tak mi je sem dej ke mně, ať je mám blíž u sebe.

S l u Ź k a: To nejde. Musíš napřed vstát.

H o n z a: A to mi za to nestojí.

T a t í n e k (vchází s bičem): I ty jeden darebo! Tak ty nevstaneš? (Postaví bič do kouta a odepíná pás. Chce Honzu vyplácet. Honza křičí.)

M a m i n k a: Táto! Nech ho raděj. Vždyť máme jen jeho.

Tatínek: No tak dobře. Vždyť mi ho dostaneme s pece. (Odchází.)

Maminka: Honzíčku, tak ať se ti tady nic nestane. My už všichni jdeme. (Odchází.)

Honza: S Bohem, maminko!

Tatínek a čeledín (vběhnou do světnice): Hoří nám chalupa. Honem, lidičky, všechno vynášejte!

Honza (vyskočí, popadne koláče a utíká): To taky nemuselo zrovna hořet, když jsem chtěl spat.

Tatínek a čeledín (smějí se): Tak vida! To jsme ho dostali s postele!

K o n e c.

JAK HONZA S TÁTOU DOBÝVALI PAŘEZY.

Osoby: Honza.
Táta.
Hajný.
Máma.

Zvířátka: pes,
zajíček,
ježek,
liška.

Děj: Honza s tátou jsou na pasece. Táta sedí na pařezu, Honza sedí na zemi a opírá se zády o jiný. Vedle uzlík (červený šátek), kamenný džbáněk, motyka, sekyra, dřevěný klín.

T á t a: Honzo! Tak se dáme do práce!
Ne!?

H o n z a (rozumářsky): Ono by bylo lepší ještě počkat.

T á t a: Tak do poledne — — vid', až máma přinese oběd! (Směje se.) Jen už vstávej, okopáš tenhle, osekáme kořeny a — (při tom se natahuje a chce vstávat).

H o n z a: Ale tatínku, počkejte chvílku.

Já si tak myslím: Když si víc odpočineme, víc potom taky uděláme.

T á t a: To máš pravdu (znovu usedá).

H o n z a: A mohl byste si lehnout na tu chvílku. To se lépe odpočívá — — vleže.

T á t a: To taky jo. (Lehá do trávy.)

H o n z a (lehá naproti): A zakouřit — pár bafů si dát — to byste taky mohl.

T á t a: Bodejť! Však jsem nekouřil už od rána. (Tahá z kapsy fajfku, vyklepává ji, profukuje, bere pajtlík s tabákem, nacpává dýmku a sahá po kapsách — sirky!) No jo! Ale kde jsou sirky? — — Tak vidíš, mám po kouření.

H o n z a: On přijde hajný a dá vám zapálit.

T á t a (najednou): E! Vstaneme! Dělej, dělej! (Vstává a pobízí Honzu.) Musíme jich (ukazuje na pařezy — zdvihá motyku) pár dobýt.

H o n z a (nadzdvihne se a usedne jako prve. Rozvážlivě): Ale tatínku, měl byste pamatovat na svoje zdraví! Šetřit se. A práce kvapná — málo platná!

H a j n ý s e p s e m (vstoupí): Dobrý den! Tak co? Jde to pomalu.

H o n z a (jde ke psu a zlobí ho, uváže mu na ocas červený šátek).

T á t a: I ba. A s Honzou není nic. Ten by jen ležel a dělal hloupoty. Podívejte se! (Ukazuje na Honzu a psa.)

P e s: Haf, haf! Honza je darebák! Háááá! (Chce Honzu kousnout.)

H a j n ý: Necháš ho! Rafne tě! Vidiš! (Na psa:) Pojd' sem, pojd'! Buďte zdraví. (Odchází se psem.)

T á t a: No, s bohem! (Bere sekeru.) Honzo, pojd' už, okopej tenhle pařez!

H o n z a (udiveně, hloupě): Hele, táto — — to je jelen. (Ukazuje na zajíčka.)

T á t a: Běž a chyť ho; — to je zajíc. Bude z něj oběd.

H o n z a: Ták? (Jde za zajícem.) Hele, táto, on se nechce dát. (Natahuje po něm ruce, popobíhá.)

Z a j í č e k: Honzo, pojd' sem, pojd' sem, poběžíme spolu lesem, cestou, mámě domů.

H o n z a: (chce ho chytit, honí se za ním, zajíc udělá skok a je pryč).

T á t a: Ty jsi hloupý, chytit jsi ho měl. Máma by ho upekla. To si pamatuj: co je z lesa, to je všechno dobré. Teď pojď pracovat!

H o n z a (kurážně): Hele, táto, tohohle chytanu.

J e ž e k: (valí se).

H o n z a (chopí ježka a uskočí s křikem): Jé, co je to? To píchá.

T á t a: Toho nech! To je ježek. Ten se nejlí.

H o n z a: Já myslel, že je to malý zajíc, že neumí běhat.

T á t a: Teď ale musíme dělat. Honem kopej! Tady! (Ukazuje na pařez. Bere sekeru.)

H o n z a: No, když si nedáte říci. (Kopá, neumí to.)

T á t a: Ukaž! (Vezme mu motyku, kopá.)

H o n z a (usedl): Jo, jo. Je to dřina, táto, co!?

T á t a: Víš — — já starej, ty slabej —
odpočineme si. (Sedá.)

H o n z a: Hele — táto, to je pěkný psík
(ukazuje na lišku).

L i š k a: Máma nese papat, máma nese
papat. Dáš mi taky? (Skokem pryč.)

M á m a: (Vejde. Nese košík přikrytý
šátkem.)

H o n z a: (Vyskočí, hladí si břicho.)

T á t a: (Usmívá se.)

M á m a: No, vy jste toho udělali! Ani
jíst byste neměli dostat. (Vyndává na šá-
tek buchty.)

H o n z a: (Hned je u nich, protahuje se,
olizuje.) Mámo, ale byla to dřina.

T á t a: Tak vjela do mne nějak síla —
víš, Honzo, ty chlap, já chlap, — dejme se
do těch buchet!

K o n e c.

OPUŠTĚNÝ.

O p u š t ě n ý. H a j n ý.

Zajíček, ježek, liška, vrána, skřítkové, vily, rusalky, vodník, princezna a rytíři (z pohádky).

Děj: Les s rákosinami a paloučkem na straně.
Šero. Chýlí se k noci.

O p u š t ě n ý: (chlapec nuzně oblečený, bos, boty přes rameno — volně vejde, rozhlédne se a usedne na zemi). Je tu smutno. — — Ale už tu zůstanu. (Vytáhne krajíček chleba z kapsy a jí.) Snad bude hezká noc. (Schová chléb a rovná lůžko z mechu, chvoje a travin.) Jak je to zlé, když je člověk sám. A já jsem opravdu sám — až někde umřu, nikdo pro mne nezapláče. — — Lidé mne od stavení ženou, že prý jsem zloděj a tulák, psy nebo kluky ježaté na mne posílají. — — — Chtěl jsem jim pást do-

bytek, nechtěli mne, chtěl jsem pomáhat na poli, nevzali mne, chtěl jsem kopat v lo-
mu, chtěl jsem sloužit — — nic. Tak —
(Ulehá.) Což mohu za to, že jsem chudák a nikoho nemám? — — Jen těch psů a klu-
ků ježatých kdyby bylo méně. (Usíná.) —
A nějaký domov mít — — — (Spí.)

H u d b a v p p p: motiv z nár. hymny.
Doprovází pak děje případnými motivy.

M ě s í c svítí nad sítinami a rákosím.

R u s a l k y tam v bílých řízách tančí a
proplétají svoje vlasy kvítím. Chvillemi se
měsíc schová, rej ztichne, rusalky zmizí.

Z a j í č e k pobíhá na paloučku, zasta-
vuje se, pozoruje a odhopkuje zpět.

J e ž e k posadí se na pařezu, leze k chlap-
ci, čichá, pomalu leze zase zpět.

L i š k a přiběhne, větří a dá se za jež-
kem.

S k ř í t k o v é přicházejí z hloubi lesa a
provádějí hry a skotačí kolem chlapce.
Odejdou. Měsíc se objeví.

V o d n í k v rákosí si česá vlasy.

V í l y se vynoří ze tmy lesa, tančí kolem vodníka, zlobí ho, ten se rozzloben ponoří v tuň.

V í l y přivádějí princeznu, seskupí se na zemi u chlapce. Přicházejí rytíři, princezna povstává, rytíři před jejím zjevem ustupují.

V r á n a přiletí; víly uchopí princeznu a odběhnou.

Měsíc zajde. Je tma. — — — Rozednívá se.

H a j n ý (volně přichází) : A co ty tady?
(Budí chlapce.)

O p u š t ě n ý (udiveně) : Máte tu divný les.

H a j n ý : Co tu děláš?

O p u š t ě n ý : Tak — — Jsem sám a nikoho nemám. Spal jsem tu a tolik se mi toho zdálo.

H a j n ý : Pojd' ke mně do myslivny, budeš chodit se mnou a budeš jako můj. Chceš?

O p u š t ě n ý : Jak bych nechtěl. A jak vám děkuji. Zase budu mít domov a co jíst.

Nezapomenu nikdy, že jste se mne ujal. A máte taky nějakou knížku s pohádkami a s obrázky?

Hajný: Koupím ti ji, abys měl radost.

Opuštěný: To jste hodný. Já doma u maminky také měl knížku a byly tam krásné obrázky. A když jsem spal, zdálo se mi o tom — o princezně z pohádky jsem sníval celé noci. Viděl jsem kolikrát, jak všichni rytíři seskočili s koní a ustoupili pozpátku. — A pane, povězte, proč někomu na světě tak těžko je?

Hajný: Tak je. To je život. Ale všecko přebolí, všecko přejde, protože všecko plyne, všecko mizí. Pojďme! (Odejdou.)

K o n e c.

AŽ PŘIJDETE JEDNOU K NÁM.

Naše děti mají rády návštěvy. Hned Vám povědí, že umějí povídati, dobře povídati, že jsou Vám vděčny, že jste přišli. Vycítí, že jste jim přinesli kousek jejich domova, kde ony tak bezstarostně žily . . . Bezstarostně, ale do bídy duševní i hospodářské. Doma na ně dýchal smutek rodičů a útrpnost sousedů. Doma je osud — a potom prázdno. Proč maminka tak často slzí, proč tatínek tak dlouho, těžce a chmurně hledívá, proč tak divně pozorují je lidé cizí? To naše děti nevědí.

Ony se nenarodily asi na radost. A proto ji mají ze všeho. Mají ji z každého teplého pohledu, mají ji z každého dárečku, z každého milého slova. Jsou to jiné děti než ty

ostatní kolem nás. A kdo by chtěl říci, že tyto děti, dvojnásobně nešťastné, nešťastné neduhem a nešťastné nutnou ztrátou roduinného tepla, které nikdo nedovede nahraditi, že tyto děti nemají práva na život, že nemají práva na přiměřené vzdělání? A což výchova? Mohou jim rodičové poskytnouti i při té největší lásce, kterou je milují, toho, čeho jim poskytne odborná péče? Nestroftly by tak doma v dlouholetá břemena roduin a konečně obcí, kde na tyto členy lidské společnosti nedívají se rozhodující činitelé obyčejně vždy lidsky? V těchto případech slovo osud je jen a jen slovem, za nímž je děsivé prázdno. Ti, kteří se vzdělali v ústavech, které je uzpůsobily a připravily pro praktický život, dokázali světu, že jejich výchova a vzdělání se nejen rentuje, že však nese i ovoce, protože se z těchto mladých lidí stali řádní, pracovití, na dobročinnosti nezávislí, soběstační členové lidské společnosti. Pomoc, kterou jim poskytly dobré duše, nevznášela se k oblakům, nýbrž měla povahu mravní, sociální

a hospodářskou. Tato pomoc vzala jim sice v útlém mládí tatínka a maminku, ale dala jim vzděláním a poznáním vyrůst do světa.

K nám by měli jezdit léčiti se ti, kteří stůňou bohatstvím.

KONEC.

Ne všechno o dětech mohlo tu býti znamenáno. Mnohé je bolestné a kruté, mnohé nutno skryti a utajiti. Ostatně nemáme ani práva vykládati to někomu. Podědí-li někdo nějaký hmotný statek, je nerad, ví-li okolí o jeho hodnotě a množství. Podědí-li člověk dispozicí (reakční způsoby nebo normy) k utvoření jistých znaků duševní méněcennosti nebo vad tělesných, je dvojnásobně nerad.

Také údaje rodičů nutno přijímati zdrženlivě. Rodiče často se ani dosti dobře nepamatují na věci a často také — nikoliv z nepochopitelných důvodů — zamlčí právě důležitá fakta. Proto a také z vědeckých příčin nemůže nikdo prohlásiti hned předem, po prvé vyšetření a seznání dítěte

toto za takové a takové, nýbrž musí čekati, zkoumati, stále vyšetřovati a studovati, aby konečný syntetický soud byl přesný a podstatný. A zase, jak při této práci, tak i při učení samém, platí pravidlo o té kaprice vody, která, ač je tak malá a nepatrná, přece i tvrdý kámen hloubí, padá-li shora, — non i, sed saepe cadendo — t. j. ne silou, ale často padajíc.

My všichni, kteří stojíme ve službách našich dětí, ať již jako opatrovatelé, vychovatelé a učitelé, tak i jako činitelé hospodářští — máme na mysli lepší příští svěřených dětí, přejeme si ze srdce, chceme a snažíme se, aby jejich život byl hezký, šťastný, milý, jasný, jako první májový den.

Oráme do úpadu, oráme vpravdě od západu k zorám, oráme i k srdci dolům. Naše nejvyšší odměna je zdar naší práce a snah, láska našich dětí.

Na našem ústavě měl by být nápis: Dítě nemilující sem nevstupuj!

KNÍŽKA BYLA VYDÁNA
NÁKLADEM
ODBORU PŘÍZNIVCŮ A RODIČŮ HLUCHO-
NĚMÝCH DĚTÍ PŘI OKRESNÍ PÉČI O MLÁDEŽ
V PLZNI
ROKU 1930.

OBÁLKU VYPRACOVAL
R. BRUN.

VYTISKLY
GRAFICKÉ ZÁVODY
NEUBER, POUR A SPOL.
PLZEŇ, SOLNÍ 19.

Kč 8.—
ve prospěch novostavby ústavu
pro hluchoněmé děti
v Plzni.

